

S:t Olof

Nr 4 - 2018 Årg 28 Medlemsblad för Torshälla hembygds-
förening S:t Olofs Gille

Några bilder från årets Torshälla Marknad, som alltid välbesökt och uppskattad, en slags final på sommaren.

Marknadsgäster i vimlet på Rådhusområdet

Välbehövlig marknadspaus med kaffe och våfflor på Bergströmska Gården

Åldermannen har ordet

Detta är årets sista nummer (4/2018) av S:t Olof och jag skriver denna sida i slutet av november för att vi ska hinna publicera medlemsbladet innan julhelgen.

November och nu december är aktiva månader för oss med först en alldeles lysande Historisk afton med Gunnar Wetterberg om Riksbanken och den svenska penningens historia (se referat här på sidan 13) och sedan aktiviteterna på Bergströmska gården under julmarknaden andra julsyftningssöndagen och andra advent den 9 december

Det har varit ett bra år, år 1 efter 700-årsjubileet 2017. Sankt Olofs Gille har därvidlag deltagit i flera överläggningar nu med kommunen om gårdens skötsel, föreningens ansvar och hur vi bäst ska kunna hantera vår roll som en aktiv aktör i Torshällas stadsutveckling.

Och då blir våra medlemmar, våra starka ideella krafter tungan på vågen. Vi samlar därför våra volontärer till en julfest nu den 12 december, då vi också talar om verksamheten framåt. Det är viktigt att vi alla håller lågan levande och att vi blir ännu fler aktiva i hembygdsarbetet.

Som ni ser flaggar vi redan här i Sankt Olof in detta genom att kungöra att Torshälla hembygdsförening Sankt Olofs Gille samlas till årsmöte den 11 mars nästa år med beslut om profiler och verksamheter för 2019 års verksamhet.

Ja, hembygdsarbetet blir verkligen viktigt nästa år och samarbetet med föreningar, kommun och övriga organisationer för Torshällas bästa behöver ytterligare utvecklas. För Torshällas framtid med vår långa stadshistoria i gott minne.

Tack alla hembygdsvänner för ett gott 2018, ha lugna, fina helger och nu hoppas vi på ett fint och kreativt 2019!

**God Jul och Gott Nytt År
från oss i styrelsen!**

Tryggve Lundh, Alderman

Kallelse

**till årsmöte den 11 mars 2019 kl. 18.30
i Kvarnen**

Kvällens gäst

Vi bjuder på kaffe och smörgås. Trevligt lotteri utlovas

Föredragningslista:

1. Årsmötets öppnande
2. Mötets stadgeenliga utlysande
3. Godkännande av dagordningen
4. Parentation
5. Val av ordf. och sekr. för mötet
6. Val av två protokolljusterare tillika rösträknare
7. Verksamhetsberättelse för 2018
8. Ekonomisk berättelse
9. Revisorernas berättelse
10. Fastställande av balans- o resultaträkning
11. Ansvarsfrihet för styrelsen
12. Förslag till arbetsplan för 2019
13. Budget för 2018
14. Val av ålderman för 2019
15. Beslut om antal ledamöter i styrelsen
16. Val av ordinarie styrelseledamöter för 2 år
17. Val av 1 suppleant för 2 år
18. Val av 2 revisorer och 1 ersättare för 1 år
19. Val av 2 ledamöter till valberedningen
20. Fastställande av årsavgift 2020
21. Inkomna motioner och förslag
22. Övriga frågor
23. Avslutning

Årsmöteshandlingar delas ut på årsmötet.

**Välkomna!
Styrelsen**

Utflykt till Strängnäs – besök i Arsenalen (Sveriges Försvarsmuseum) och i vårt stifts Domkyrka

Deltagarna i utflykten framför museet Arsenalen

I överlåtelsehandlingen från Torshälla Nyby Historiska Sällskap (TNHS) till S:t Olofs Gille fanns bl.a. följande förslag:

"Vi avser föreslå Gilles styrelse att vi (den före detta styrelsen för TNHS), kan vara er behjälpliga i att, för hembygdsföreningens medlemmar, anordna ett par sammankomster per termin. Temat tänker vi oss vara "mingelpartyn" med föredrag, utflykter med buss till t.ex. Strängnäs med guidade besök i domkyrkan och det militära fordonsmuseet. Ett besök i Julita med en guidad visning torde också locka deltagare."

Ett första resultat av detta förslag blev ett besök i Strängnäs den 4 oktober. 30-talet medlemmar samåkade i egna bilar till samlingen utanför Arsenalens entré kl. 10:30. Där möttes vi av guiden Pansar-Överstelöjtnanten Jaak Kallak. Han ledsagade oss runt, på ett pansartekniskt profes-

sionellt sätt, bland stridsvagnar och militärfordon, några från förra sekelskiftet. Han berättade om lyckade och misslyckade pansarmodeller i Sverige, Tyskland, USA och Sovjetunionen, främst gällande konstruktion, beväpning och motorer.

Överstelöjtnant Jaak Kallak & stridsvagn S

Stridsvagn 103, även kallad Stridsvagn S, är en svensk stridsvagn främst känd för sin unika design, som grundas på ett tornlöst chassi. Kanonen är istället fast

lagrad i chassit och riktning sker genom att hela fordonet manövreras. Stridsvagn 103 utvecklades i slutet av 1950- och början på 1960-talet och levererades till svenska armén mellan 1967 och 1971.

Stridsvagn S utgjorde huvuddelen av den svenska arméns pansartrupper tillsammans med brittiska Centurionvagnar fram till 1990-talet då de ersattes av Stridsvagn 122 och 121.

Stridsvagn 122 (ur Wikipedia)

Stridsvagn 122 (strv 122) är sedan 1995–2000 arméns stridsvagn som ersatt både 103 och 101R/102R/104 och planeras att användas framåt 2030.

Stridsvagn 122 är en svensk vidareutveckling som bygger på den tyska vagnen Leopard 2, som vann i konkurrens med franska Leclerc och amerikanska M1 Abrams.

Upphandlingen var den dittills största Försvarets Materielverk haft ansvar för och involverade stora delar av den svenska vapenindustrin för att sköta vidareutveckling och licenstillverkning.

I samband med en lätt smörgåslunch på Arsenalen tackade vår reseledare Rolf Forssell guiden för den intressanta rundturen i museet.

Museet har även en bit av Berlinmuren

Reseledaren Rolf Forssell avfyrrar salut

Efter lunchsmörgåsen i Arsenalens café åkte vi till Strängnäs Domkyrka där **Domkyrkoklockaren** Stefan Eklund tog emot oss i västra entrén. Stefan Eklund visade sig vara en excellent guide som fick kyrkans historia att fängsla oss alla, främst kanske presentationen av det imponerande **altarskåpet** och dess historia. – *se bilden nedan.*

Den imponerande domkyrkan

Redan i början av 1100-talet uppfördes, på den blivande domkyrkans plats, en stavkyrka i trä, troligen med vikingatida bladslingor som ornament. På 1250-talet kom dominikanerna till Strängnäs och började bygga ett konvent på norra Stadsberget, där Sankt Eskil lidit martyrdöden. Dominikanernas kyrka och kärnpartiet i domkyrkan har varit tvillingkyrkor, alltså på samma sätt som i Sankta Maria kyrka i Sigtuna.

Det var munkarna som lärde oss använda tegel och när man på 1250-talet började uppföra en ny större kyrka så använde man just tegelsten. Nya kyrkan byggdes omkring den befintliga träkyrkan, så att man kunde fortsätta fira gudstjänster där under byggnadstiden.

Altarskåpet vid högaltaret från 1480–90 med bilder från julens evangelium och,

när man öppnat skåpet, passionshistorien, är tillverkat i Flandern och 1490 färdigställt i Bryssel. Skåpet är skänkt av biskop Kort Rogge och är ett av Sveriges största altarskåp.

Den 31 juli 2018 genomfördes en stöldkupp i kyrkan där begravningsregalier som en gång i tiden tillhört Karl IX och Kristina av Holstein-Gottorp stals.

(se bilden)

Koret. Till vänster återfinns Karl IX:s gravvård (ryttare på häst) och till höger ligger Sten Sture den äldre (med gyllene hjälm)

Domkyrkoklockaren Stefan Eklund fängslade alla med sitt gedigna kunnande om kyrkans historia där han även lyckades få med hantverkarnas små "dolda skojerier" i både målningar och smiden.

Ett exempel var hur en smed lyckats få in ett par ekivoka kvinnofigurer på sidorna av ett staketsmide.

Figuren t.h. har försetts med bröst

Vägg- och takmålningar förevisas

Efter den fina guidningen avtackades Stefan Eklund av vår reseledare Rolf Forssell och deltagarna avslutade med en applåd för att markera hela sällskapets tack för en mycket lyckad utflykt.

*Text och bild: Benny Flodin
med lite hjälp av Wikipedia*

Torshälla Marknad 2018

Årets marknad var inte väsensskild från de senaste årens eller 2000-talets marknader. Om någon liten skillnad kan noteras kan det vara att den blivit än mer populär med flera stånd, måglare och besökare. – *se bilder på omslaget.*

Årets invigning av Torshälla marknad officierades med den äran av kommundirektör Pär Eriksson som bl.a. inledde med följande:

”Jag skriver det titt som tätt - Eskilstuna kommun är också Torshälla. Jag betonar inte detta av artighet – vilket också är viktigt – utan av respekt för att Torshälla är en viktig del av vår kommun.”

Pär Eriksson inviger 2018 års marknad

Han fortsatte sedan bl.a. med en fin historisk summering av Torshälla stads 700 års utveckling till dagens 10 000 invånare som nåddes under året. Lika många besökare som marknaden haft de senaste åren.

Som en knorr tog han oss även tusen år tillbaka då helgonen S:t Olof och S:t Eskil verkade och där Torshälla i S:t Olof fann sitt stadsvapen och Eskilstuna i S:t Eskil sitt namn.

S:t Olof

S:t Eskil

I denna tillbakablick fick han dessutom till en intressant dialog mellan S:t Olof (†1030) och S:t Eskil (†1080), även om de inte var riktigt samtida, där de munhöggs i samma anda som varit typisk mellan de två städerna i över 300 år.

Kön var lång till "kaffe med våffla" på Bergströmska Gården under de båda marknadsdagarna

Torshälla Marknads anor är från 1700-talet enl. stadsprivilegierna

Marknadens vara eller inte vara har varit uppe till debatt i Rådhuset flera gånger. Ur Torshälla Tidning, som gavs ut mellan åren 1907-1945, har följande klipp saxats om Torshälla marknad.

Den nyss afhållna marknaden gifver anledning till åtskilliga reflektioner. Affärerna i stånden lära ha gått skäligen trögt och besökarnas antal var ej heller synnerligen stort. År efter år vinner denna marknad allt mindre tillslutning. Anledningen därtill är lätt att förstå. De på denna ort bekväma kommunikationerna och det uppsving affärsverksamheten de senare åren vunnit har gjort, att allmänheten när som helst lätt kan hos stadens affärsmän erhålla sina förnödenhetsartiklar lika billigt och alldeles säkert till bättre kvalitet än hos stånden på marknaden.

Marknaden har därför knappast skäl för sin tillvaro numera. De enda som fortfarande kunna ha ekonomisk anledning att "rosa marknaden" är innehafvarna af karusell, skjutbanor och andra dylika tillställningar.

Även i öfrigt är det uppenbarast att marknadslifvet har en avigsida, som ej är af så oskyldigt slag. Det var en sorglig syn att se dessa hopar av mer eller mindre berusade, till stor del ynglingar på 18 å 20 år. Till Torshälla-ungdomarnas heder måste sägas, att flertalet av dryckeshjältarna voro från orter utom staden, men detta förringar dock ej det sorgliga i saken.

Då marknaden icke har något egentligt skäl för sin fortsatta tillvaro och absolut intet moraliskt, så torde det helt visst vara en ganska allmän önskan inom samhället, att de ju förr dess hellre måtte borttagas.

Ur ett något annorlunda klipp kunde följande saxas om marknaden – kanske av en annan journalist:

Den se'n gammalt hvarje år återkommande marknaden gynnas i år af vackert väder, "i motsats till hvad som brukar vara". Redan i går afton började ett lifligt marknadslif på s.k. Kotorget. Tillförseln på större och mindre, bättre och sämre djur var riklig. Priserna oskäligt höga. Uppköpare från när och fjärran, särskilt slaktare, hade infunnit sig.

Följande genomsnittspriser förtjäna att antecknas: Arbetshästar 600-800 kr. pr st. Ridhästar, lämpliga för slakt 80-100 kr. Oxar 600-650 kr paret. Goda mjölkkor 150-350 kr. Spädgrisar 10 kr. st. Spädkalvar 10 och gödkalvar 40-50 kr. st.

På torg och andra allmänna platser råder stor liflighet. Handlande från alla orter hafva försett sig med dels bord och framförallt "stånd", därifrån de till en köplysten allmänhet utbjuda varor af alla slag och kvaliteter. "Den ene underbjuder den andre" och köpare ha all möjlig utsikt att få bra priser.

Dessutom finnes god tillgång på karusell, skjutbanor, kraftmätare och andra syndiga nöjen och tidsfördrif, trollkarlar och spåkvinnor m.m. sådant.

Marknaden år 1908 ur Bygdebänd

Utmärkelsen Årets Birger delas ut under Torshälla marknad

Årets Birger (ur kommunens hemsida):

Sedan flera år delar Torshälla stads nämnd ut priset Birger. Förtjänstpriset, tidigare i form av en Birgerstatyett, delas ut som en avbildning av målningen av kung Birger Magnusson som gav Torshälla sina stadsrättigheter 1317. Originalmålningen har formgivits av konstnären och tidigare Torshällabon Per O Dahlberg.

Utmärkelsen går till en person som gjort en förtjänstfull insats för Torshällas bästa. Torshälla stads nämnds presidium fungerar som jury och allmänheten har haft rätt att sända in förslag till mottagare under sommaren.

Birgerutmärkelsen delas ut i samband med Torshälla marknad.

Per O Dahlbergs målning av Birger

Birgerutmärkelsen 2018

Årets Birger 2018 tilldelades **Gunnar Sandevärn**, som mottog utmärkelsen i samband med Torshälla marknad 15 september 2018.

Motivering:

"Gunnar Sandevärn kom till Torshälla i ungdomsåren och har idag en lång meritlista som musiker, orkesterledare, musiklärare och författare – såväl till dikter som till en rad hits på svensktoppen. Många är också de elever på Gökstensskolan, som under Gunnars ledning utvecklats inom musik, drama och språk.

På 1960-talet turnerade Gunnars orkester tillsammans med vokalisten Anni-Frid Lyngstad. I samband med Torshällas 700-årsjubileum 2017 återförenades de två - tack vare Gunnars medverkan - i Krusgårdsparken i ett samtal om sina minnen, om musiken och tiden i Torshälla.

Gunnar är - och har alltid varit - en musikalisk glädjespridare i många sammanhang, inte minst i Torshälla."

Gunnar Sandevärn med priset

Text och bild: Benny Flodin

Torshälla Konstförening fyller 70 år 2018!

Torshälla konstförening startade år 1948 som en konstklubb vid Nyby Bruk och där många medlemmar, av naturliga skäl, var anställda vid bruket. Konstföreningens 70 år firades med en uppskattad Jubileumsfest på Saga Salongen i Torshälla den 13 okt.

När konstföreningen startade 1948 var årsavgiften 5 kronor och föreningens första utställning hölls på Folkets Hus som då låg vid Rådhusorget. Inträdesavgift var 1 krona och på biljetten utlottades ett konstverk. Den första utställaren var Strängnäs-konstnären Gunnar Gustafsson. Idag finns hans konst på ett museum och galleri vid Lida gård som ligger på Fogdö.

År 2010 skickade man ett brev till Torshälla stadsdelsnämnd med förslag att bygga en skulpturpark på Holmberget, vilket anammades och idag finns fyra nya skulpturer samt några av Allan Ebeling som flyttats till Skulpturparken.

År 2012 var föreningen med och bildade "Torshälla konstrunda", där den fortfarande har en mycket aktiv roll.

År 2017 hade man 232 medlemmar och föreningen anordnar utställningar, föredrag samt en medlemsresa varje vår.

Jubileumsfesten på Saga Salongen

Festen samlade ca 50 medlemmar som togs emot av föreningens styrelse med ett glas "bubbel" (med eller utan alkohol) och ett tipsformulär med 15 frågor om konst och konstnärer.

Under tipspromenad och mingel kunde man även studera ett antal vernissagekort genom åren – allt till fin underhållning av Musikskolans elever, från Sagas scen.

Musikskolans elever spelar

Tipsformulärets femton frågor var relativt krävande och inte många klarade 10 rätt men vinnaren Kristina Eklund lyckades pricka in hela 14 rätt dvs. bara ett fel och hyllades med applåder och visslingar när hon erhöll det av styrelsen utvalda priset.

Efter minglet välkomnades alla medlemmar och gäster till bords av styrelseordföranden Kerstin Palmqvist t v på bilden av styrelsen nedan.

Styrelsemöte under årets högsommar

Saga Salongen bjöd på en uppskattad meny där kantarellsåsen till den grillade kycklingen satte fin piff på anrättningen.

Till måltiden underhölls vi av en trio med Lennie Frykman på gitarr, Carlos Costa saxofon och Niklas Frykman på piano. Trion uppskattades av gästerna och speciellt när jazztakterna togs fram fick de rungande applåder.

Under hela kvällen såldes de flesta lotterna i konstlotteriet av föreningens styrelsemedlemmar.

Efter maten och en uppvaktning av Birgitta Norberg Brorsson, Sveriges Konstföreningar Sörmland, ägde konstlotteriets spännande dragning rum med finfina priser.

Summeringen av föreningens 70-årskalas på Saga Salongen, den gamla ombyggda biosalongen på Storgatan i Torshälla, måste betecknas som en fullträff.

Text och bild: Benny Flodin m.fl.

Vernissagekortet till årets sista Utställning i Kvarnen

Välkomna till Kvarnen 24 november - 2 december 2018

KERAMIK OCH BRODERI **ANNA EILERT & ULRICA THORESEN**

Vernissage 24 november □ Invigning 12.00

Anna

Ulrica

Öppet:

Lördag-söndag 11-16.00, Onsdag 13-17.00, Fredag 11-14.00, Lör-Sön 12-16.00

Arrangör:

Torshälla Konstförening i samarbete med Eskilstuna kommun/kultur

"Anna arbetar med skulpturer och reliefer, mestadels rakubränd lera. Hennes verk bygger ofta på geometriska, enkla och tydliga former samt upprepning med variation"

*Citat hämtat från
Signaturer.se*

"Jag broderar med guld- och silvertråd s.k. lan tvinnade runt silke eller lintråd. Jag har utvecklat min konst med att kombinera tredimensionellt broderi med applikationer".

Ulrica

www.torshallakonstforening.se

Historisk afton

Gunnar Wetterberg

Den 18 november anordnade Sankt Olofs Gille historisk afton tillsammans med SPF Torshälla, Torshälla församling samt Eskilstuna kommun/biblioteket.

Tack vare medel från Sparbanksstiftelsen Rekarne fick vi möjlighet att bjuda in författaren och historikern Gunnar Wetterberg. Cirka 100 personer kom till kyrkan och lyssnade på ett intressant föredrag "Från kris till kris" som handlade om Riksbanken och dess historia.

Wilma Hamberg bjuder på tilltugg

Riksbanken firar 350-årsjubileum i år och Gunnar Wetterberg har skrivit om detta i boken "Pengarna och makten".

Gunnar Wetterberg berättade med inlevelse om hur både kungar och höga statstjänstemän myglat med bankens pengar genom århundradena. Om pengarna tog slut i banken så tryckte man bara nya sedlar. Ett tilltag som fick stora konsekvenser. Vi fick även höra att det fanns en koppling mellan bankens framfart och mordet på Gustaf III.

Efter föredraget bjöds på mingel med små smittor, frukt, choklad samt dryck.

Delar av arbetsgruppen tillsammans med föredragshållaren. Fr. vänster: Henry Blomsterlund, Janett Eriksson, Hans Eriksson, Gunnar Wetterberg, Pernilla Parenmalm samt Tryggve Lundh.

Helena Alderö och Josefine Korhonen saknas på bilden

Text: Janett Eriksson

Foto: Josefine Korhonen

SNART ÄR DET JUL(MARKNAD) IGEN!

- Torshälla julmarknad arrangeras söndagen 9 december klockan 10.00–16.00 på Rådhusorget.
- Huvudarrangör är Torshälla Finska Förening. Föreningen välkomnar försäljare som säljer hantverk, mat och andra produkter som förknippas med en traditionell julmarknad för hela familjen.
- Träffa tomtefar och tomtemor. Värmande juleldar. Musikunderhållning. Fiskdamm. Tipspromenad. Grillkorv och finsk julmat.
- Öppet i Torshällas butiker och verksamheter; Rådhusets café, julpyssel på biblioteket, Bergströmska gården, Rolf Berg Keramik, Keramikstudion, med flera.
- Bergströmska gården serverar kaffe med lussebulle och glögg med pepparkaka. Tomten kommer med godis och julklapps-lotteri
- **VÄLKOMNA !**

**God Jul
och
Gott Nytt År!
önskar
Styrelsen**

**Torshälla
hembygdsmuseum
Bergströmska gården**

**Öppet varje torsdag
under jan-okt
kl. 13.00 – 16.00**

**Vi har böcker och olika
skrifter till försäljning bl.a.:**

Nya Torshälla ABC

***TNHS historiska skrifter 1-9
och Torshällas Tidslinje från
Istid till Nutid***

Rekarnebygden i backspegeln

***Historiska skrifter om
Torshälla***

***Böcker om Marianne Ebeling
och Harriet Ebeling***

Torshälla stenkärlsfabrik

***Medlemstidningen S:t Olof
utkommer med fyra nummer
per år***

**Torshälla Hembygdsförening
S:t Olofs Gille**

Styrelse:

Tryggve Lundh ålderman

076-340 74 15

Jan-Erik Kling, v. ålderman

070-565 56 41

Östen Belin, skrivare

076-833 21 23

Hans Eriksson, gärdeman

070-320 48 23

Benny Flodin

070-656 54 54

Mikael Nyman

073-447 03 12

Inger Brokvist

070-577 14 97

Suppleant:

Annette Hammarlund

070-585 56 82

Maj-Lis Strandberg

070-308 19 24

Museikommitté:

Styrelsen

Arkivkommitté:

Benny Flodin, Björn Maxe

Trädgårdskommitté:

Jan-Erik Kling, Mikael Nyman

Aktivitetskommitté:

Inger Brokvist, Annette Hammarlund

Maj-Lis Strandberg (köksansvarig)

Dataansvarig:

Hans Eriksson

Bygdeband:

Karin Lindh

072-323 15 45

Redaktion S:t Olof:

Benny Flodin

Bergströmska gården, Hembygdsmuseum

Lilla gatan 12, TORSHÄLLA

Telefon 070 – 340 23 24

Medlemsavgift: 100:- enskild, 150:- familj

Bankgiro: 5239-1901 (OBS nytt!)

Postadress: Torshälla Hembygdsförening

S:t Olofs Gille, c/o Tryggve Lundh

Klostergatan 9, 644 31 TORSHÄLLA

E-postadress: info@sanktolofsgille.se

Hemsida: www.sanktolofsgille.se

Ur museisamlingarna

Mästerklipparen Johan Leksell

Detaljbild

På övervåningen i Bergströmska gården kan du se ett litet obetydligt konstverk. Det är en siluettavla som troligen är tillverkad av siluettklipparen Johan Leksell från Kungsör. Leksell var född år 1874 och var en begåvad konstnär. Leksell förde ett kringflackande och bohemiskt liv och efter sin studietid besökte han många av Europas städer. Det sägs att han finansierade sina studier med att klippa siluetter, främst porträtt. Leksell fick bra betalt för sina alster, speciellt då han avporträtterade dåtidens ”kändisar”.

Det har beräknats att han har klippt cirka 100 000 siluetter och eftersom har blev

58 år gammal blir det nästan fem klipp om dagen, räknat från det han föddes!

Trots att han klippte snabbt håller de flesta klippen hög kvalité. Johan Leksell reste ofta omkring här i Mälardalen på en gammal cykel och försörjde sig genom att betala mat och husrum med sina konstverk. En vanlig taxa för ett klipp var 50 öre eller en sup. De siluettklipp som fortfarande finns bevarade har inget stort ekonomiskt värde men är ett tidsdokument på en konstart som var populär runt förra sekelskiftet.

*Text: Bernt Pettersson, Janett Eriksson
Bild: Janett Eriksson*